

- K. Stemplewska-Żakowicz, K. Krejz, (red.). Wywiad psychologiczny. Tom 1. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego [in Polish].
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) (2014). Data modyfikacji: 22.03.2021. https://nowytomysl.praca.gov.pl/rynek-pracy/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego/01_INSTANCE_targetExtension=pdf [in Polish].
- The European Pillar of Social Rights Action Plan. <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/> [in English].
- Trafność (Validity) wewnętrzna i zewnętrzna w badaniach UX. <https://thestory.is/pl/journal/trafnosc-i-rzetelnosc-badan-jakosciowych-ux/> [in Polish].
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (2017) [The Law of Ukraine «On Education»]. <https://osvita.ua/legislation/law/2231/> [in Ukrainian].

УДК 374.7:37

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(22\).2022.24-37](https://doi.org/10.35387/od.2(22).2022.24-37)

Аніщенко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Anishchenko Olena – Doctor of Science in Education, Professor, Head of the Andragogy Department of the Ivan Ziazun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-6145-2321>

E-mail: anishchenko_olena@ukr.net

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ У СФЕРІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: МЕТОДИЧНИЙ КОНЦЕПТ

Анотація. Автором обґрунтовано актуальність проблеми професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих. Доведено, що методичний концепт є важливим складником професіоналізації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів формальної і неформальної освіти дорослих. Обґрунтовано, що гнучкість, динамічність і варіативність професіоналізації педагогічних, науково-педагогічних працівників забезпечується завдяки функціональності, взаємозв'язку складників методичного концепту. Виокремлено складники методичного концепту: моніторинговий, змістово-ресурсний, технологічний. Зазначено, що моніторинговий складник передбачає виявлення культурно-освітніх потреб, запитів цільової групи, рівнів сформованості компетентностей, якості освітньо-професійних та інших програм тощо. Виявлено, що змістово-ресурсний складник уособлює навчальні плани і програми, підручники і посібники, методичні рекомендації

щодо навчання в умовах традиційного, дистанційного та змішаного навчання тощо. З'ясовано, що технологічний складник передбачає добір і використання відповідних методів, засобів, технологій, форматів та організаційних форм навчання, спрямованих на сприяння професійному розвитку цільової групи. Акцентовано увагу на тому, що впровадження в андрагогічній практиці методичного концепту уможливує втілення андрагогічної моделі навчання, персоналізованість траєкторій професійного розвитку цільової групи тощо. Обґрунтовано тенденції методичного рівня щодо професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих. Здійснено обґрунтування доцільності вивчення та подальшого впровадження ідей конструктивного досвіду корпоративного навчання викладачів закладів вищої освіти в Україні. Доведено необхідність розширення мережі освітніх хабів, центрів розвитку андрагогічної майстерності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.

Ключові слова: освіта дорослих; професіоналізація; методичний концепт професіоналізації; педагогічний персонал у сфері освіти дорослих; андрагого.

Anishchenko Olena

PROFESSIONALIZATION OF PEDAGOGICAL STAFF IN THE FIELD OF ADULT EDUCATION: METHODOICAL CONCEPT

Abstract. The author substantiates the relevance of the problem of professionalization of pedagogical staff in the field of adult education. It has been proven that the methodical concept is an important component of the professionalization of pedagogical and scientific-pedagogical workers of institutions of adult formal and informal education. It is substantiated that the flexibility, dynamism and variability of the professionalization of pedagogical, scientific-pedagogical workers is provided by the functionality and interconnection of the components of the methodical concept. The components of the methodical concept are singled out: monitoring, content-resource, technological ones. It is noted that the monitoring component provides for the identification of cultural and educational needs, requests of the target group, levels of competence formation, quality of educational and professional and other programs, etc. It was found that the content-resource component represents educational plans and programs, textbooks and manuals, methodical recommendations for learning in the conditions of traditional, distance and mixed learning, etc. It was revealed that the technological component involves the selection and use of appropriate methods, tools, technologies, formats and organizational forms of training aimed at promoting the professional development of the target group. Emphasis is placed on the fact that the implementation of the methodical concept in andragogical practice enables the implementation of the andragogical model of training, the personalization of the trajectories of the professional development of the target group, etc. The trends of methodological level regarding the professionalization of pedagogical staff in the field of adult education are substantiated. The justification of the feasibility of study and further implementation of the ideas of constructive experience of corporate training of higher education institutions teachers in

Ukraine was carried out. The need to expand the network of educational hubs, centers for the development of andragogic skills of pedagogical staff in the field of adult education has been proven.

Key words: *professionalization; adult education; pedagogical staff in the field of adult education; andragogues.*

Постановка проблеми, її актуальність. Професійна діяльність педагога, так само, як його професійний та особистісний розвиток, є важливою багатоаспектною, багатовимірною науковою проблемою (за Л. Лук'яновою). Водночас «розрив між професійною підготовкою ... у закладах вищої освіти, й підвищенням кваліфікації, що відбувається один раз у п'ять років, життя від «курсів до курсів», відсутність умотивованості до професійного розвитку та перспектив, не сприяють подоланню певної інертності» (Лук'янова, 2018, с. 44). Отже, цілком закономірним є те, що на сучасному етапі розвитку освіти дорослого населення все більшого поширення набувають дослідження у сфері професіоналізації педагогічного персоналу закладів формальної і неформальної освіти дорослих. Професіоналізація педагогічного персоналу цієї важливої складової системи освіти уособлює й удосконалення професійної підготовки, і професійне зростання андрагогів, що передбачає розвиток компетентностей зазначеної цільової категорії фахівців.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Теоретичні, концептуальні засади професіоналізації педагогічного персоналу для сфери освіти дорослих в Україні та зарубіжжі досліджують О. Аніщенко, С. Архипова, О. Баніт, С. Бабушко, М. Гуляєва, Л. Лук'янова, О. Огієнко, О. Самодумська, О. Самойленко, М. Скрипник, Т. Сорочан та ін. Окремі аспекти теорії і практики розвитку андрагогічної компетентності педагогічного персоналу закладів освіти різних типів, а також майбутніх педагогів відображено у працях О. Дубасенюк, І. Зель, С. Ізбаш, Т. Калюжною, О. Коваленко, О. Михальчук, В. Піддячого, А. Самко, О. Семенової та ін. Специфіку андрагогічної компетентності фахівців, які здійснюють професійне навчання дорослих, унаочнено у дослідженнях О. Волярської, Л. Гаєвської, Л. Капченко, Н. Савченко та ін. Водночас методичний аспект професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих висвітлено фрагментарно, що зумовлює необхідність здійснення окремих наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Акцентуємо увагу на тому, що професіоналізація педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів формальної і неформальної освіти є важливим вектором розвитку й водночас складовою системи освіти дорослих. В основу професіоналізації покладено сукупність андрагогічних, загальнопедагогічних та інших закономірностей і принципів, з властивими їй особливостями, що зумовлюють специфіку процесу професійного зростання досліджуваної цільової категорії фахівців. Професіоналізацію педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих доцільно розглядати на рівні трьох взаємопов'язаних складників (Аніщенко, 2022): методологічного, теоретичного, методичного.

Результати здійсненого нами наукового пошуку свідчать про те, що методичний аспект професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих доцільно увиразнити на рівні трьох взаємопов'язаних складників: моніторингового, змістово-ресурсного, технологічного (рис. 1). Передусім йдеться про виявлення культурно-освітніх потреб, запитів цільової групи, рівнів сформованості компетентностей, якості освітньо-професійних та інших програм тощо.

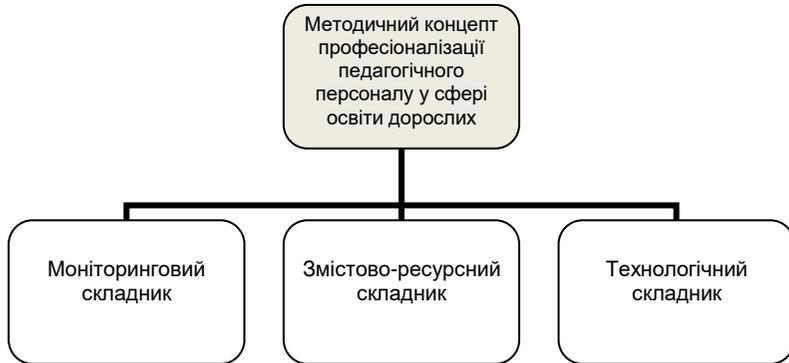

Рис. 1. Методичний концепт професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих

Моніторинговий складник (виявлення культурно-освітніх потреб, запитів цільової групи, рівнів сформованості компетентностей, якості освітньо-професійних та інших програм тощо). Уважаємо за доцільне підкреслити, що моніторингові процедури щодо професіоналізації цільової групи уможливають вивчення потребнісно-мотиваційних, ціннісно-регулятивних та інших особливостей професійної, навчальної діяльності на рівні особистості та групи. Освітні потреби цільової групи (педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів вищої, післядипломної освіти тощо) вивчаються переважно на рівні окремих осіб, групи, закладу освіти/організації або на більш загальному рівні у двох форматах: локальні й більш масштабні опитування (офлайн та онлайн), що генерують статистичні дані, до проведення яких залучаються відповідні експерти (підхід «зверху вниз») й пряма особиста взаємодія з представниками цільових груп («підхід участі») (Смірнов, 2019, с. 76).

Важливо також підкреслити, що діагностичний інструментарій для виявлення рівнів сформованості компетентностей цільової групи, якості освітньо-професійних та інших програм, спрямованих на сприяння професійному розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, дозволяє виявити реальний стан досліджуваних явищ, процесів і спроектувати подальші дії щодо їх удосконалення.

Результати аналізу дослідницьких матеріалів уможливають висновок про те, що моніторингові процедури щодо професіоналізації андрагогів мають ґрунтуватися на принципах: безперервності (обов'язковість виконання всіх етапів моніторингу); об'єктивності (інформація, отримана під час моніторингу, має відображати реальний стан досліджуваної системи); діагностико-прогностичної спрямованості (відповідність процедури моніторингу змісту його індикаторів, показників, спрямованість на прийняття відповідних андрагогічно доцільних рішень (Моніторингові дослідження. ДСЯО). Відповідно до «Порядку проведення моніторингу якості освіти» (2020) (Порядок проведення моніторингу якості освіти. 2020), необхідно дотримуватися принципів систематичності та системності; доцільності; прозорості моніторингових процедур та відкритості; безпеки персональних даних; об'єктивності одержання та аналізу інформації під час моніторингу; відповідального ставлення до своєї діяльності суб'єктів, які беруть участь у підготовці та проведенні моніторингу.

Вважаємо за доцільне зазначити, що науковцями відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України спільно із центрами андрагогічної майстерності здійснюються моніторингові дослідження щодо стану сформованості андрагогічної компетентності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, вивчення культурно-освітніх потреб педагогічних, науково-педагогічних працівників ЗВО, ЗППО й наукових установ, здобувачів вищої освіти з метою розроблення у подальшому відповідного науково-методичного забезпечення розвитку андрагогічної компетентності педагогів. У процесі дослідження науковцями використовуються як авторські анкети (Аніщенко, Баніт & Піддячий, 2020), так і загальновідомі діагностичні методики.

На наше переконання, на часі – створення ефективної системи визначення потреб у професійному вдосконаленні науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти з використанням надійних діагностичних методик. Доцільно забезпечити державне замовлення на проведення прикладних наукових досліджень щодо вивчення потреб у підвищенні кваліфікації викладачів ЗВО; запровадити систематичне вивчення індивідуальних потреб цільової групи із урахуванням нагальних викликів, що постали перед педагогічним персоналом у сфері освіти дорослих в умовах війни росії проти України й тих, що актуалізуються у повоєнний час. Отже, йдеться про важливість запровадження на загальнодержавному та регіональному рівнях періодичного (щонайменше один раз на рік) вивчення загальних потреб у підвищенні кваліфікації викладачів ЗВО (бажана спільна ініціатива МОН України, НАПН України із залученням громадських організацій, які здійснюють освітню діяльність у сфері освіти дорослих). Відповідні звіти про результати визначення освітніх потреб мають оприлюднюватися (в обов'язковому порядку) та враховуватися суб'єктами надання освітніх послуг у сфері освіти дорослих під час формування змісту освітніх програм. Україн важливо сприяти забезпеченню надійного зв'язку між вивченням потреб у стажуванні, підвищенні кваліфікації (в умовах

формальної і неформальної освіти), змістом навчання, спрямованого на професійний розвиток, рівнем задоволеності якістю навчання та рівнем застосування здобутих знань, умінь і навичок у практичній діяльності. Доцільним також є розроблення, затвердження й подальше використання методичних рекомендацій щодо визначення та аналізу освітніх потреб цільової групи щодо підвищення кваліфікації.

Змістово-ресурсний концепт (навчальні плани і програми, підручники і посібники, методичні рекомендації щодо навчання в умовах традиційного, дистанційного та змішаного навчання, навчальні онлайн платформи тощо). Передусім важливо наголосити, що оновлення змісту навчання здійснюється різними суб'єктами підвищення кваліфікації у різновекторних програмах, спрямованих на сприяння професійному розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів вищої, післядипломної освіти (удосконалення комунікативної, управлінської, інформаційно-комунікаційної та інших компетентностей). Водночас, як свідчать результати здійсненого нами наукового пошуку, у змісті таких програм недостатньо відображено цінності безперервного професійного розвитку для фахової діяльності, актуальні проблеми у сфері освіти дорослих та способи їх розв'язання, зокрема спрямовані на розвиток андрагогічної компетентності цільової групи викладачів; часто дублюються змістові модулі з програм підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра й магістра тощо.

На основі результатів анкетування щодо освітніх потреб андрагогів із урахуванням висновків за результатами аналізу програм підвищення кваліфікації цільової групи, упродовж 2021 – 2022 рр. науковцями відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України розроблено та впроваджено програми підвищення кваліфікації: «Професійна компетентність андрагога» (О. Аніщенко), «Модернізація сучасної педагогічної освіти» для педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів вищої і післядипломної освіти (О. Баніт, І. Радомський), започатковано флеш-курс підвищення кваліфікації «Освіта дорослих у теорії та практиці» з тематичним блоком з професіоналізації андрагогів (дистанційно) у рамках проекту «Кластер корпоративного навчання» Центру андрагогічної майстерності відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України (ініціатива автора); апробовано окремі модулі навчальної програми «Тренінг як інструмент професійного розвитку андрагога» для здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта» за спеціальністю 011 «Науки про освіту» (А. Самко);

Особливий інтерес становить професіоналізація персоналу в умовах корпоративної освіти і навчання. За О. Баніт, передусім йдеться про постійний взаємозв'язок усіх суб'єктів освітнього процесу, врахування динаміки професійного розвитку фахівців, гнучкість реагування на цей процес шляхом використання діагностичних, контрольних і корекційних процедур. Важливого значення набуває те, що власне навчальні плани підготовки, перепідготовки й професійного розвитку цієї цільової групи

тісно пов'язані зі стратегією та місією конкретної компанії. З метою професіоналізації персоналу в умовах корпоративної освіти і навчання упроваджуються два типи навчальних програм (Баніт, 2018, с. 190): індивідуальні; спеціальні цільові.

Здійснений нами науковий пошук (Аніщенко, 2022) свідчить про те, що провайдери освітніх послуг у сфері формальної і неформальної освіти дорослих пропонують численні тренінгові програми, курси з розвитку окремих компонентів андрагогічної компетентності педагогів, зокрема, мотиваційно-ціннісного (особистісні якості), рефлексивно-оцінного (комплекс психофізичних засобів саморегуляції і впливу, психотехнічні уміння, діагностика рівня володіння професією), операційно-діяльнісного (педагогічна техніка, культура мовлення, міміка, управління своєю психофізіологічною саморегуляцією, досвід використання інноваційних технологій навчання тощо).

Ми глибоко переконані в нагальності здійснення якісного науково-методичного супроводу професіоналізації андрагогів. Особливої актуальності набуває розроблення цілісних навчальних програм, спрямованих на розвиток андрагогічної компетентності педагогічного персоналу, задіяного у сфері формальної і неформальної освіти дорослих, та їх навчально-методичного забезпечення – у поєднанні традиційних способів подання навчальної інформації (друковані праці) із повнотекстовими електронними матеріалами та електронних навчальних матеріалів, структурно адаптованих до динамічних змін у змісті й технологіях підготовки та підвищення кваліфікації педагогів (на основі гіпертексту).

Технологічний концепт (методи, засоби, організаційні форми навчання). Як відомо, традиційні методи навчання (лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, демонстрація, вправи, самостійна робота тощо) ґрунтуються на інформативно-ілюстративній спрямованості діяльності андрагога та діяльності репродуктивного характеру дорослих учнів. У сучасній освітній практиці для професіоналізації андрагогів, як і раніше, використовуються традиційні методи навчання, які зазвичай не стимулюють до продукування нових ідей. Означені методи вирізняє спрямованість на сприйняття «шаблонному» набуттю знань. Водночас інноваційні методи навчання, на відміну традиційних, характеризуються тим, що їх адаптовано під певний педагогічний задум, а технологічна послідовність дій, операцій та взаємодії ґрунтується на чітко окреслених цільових установках. Вони передбачають діалогічність взаємодії, оптимальне використання людського, техніко-технічного потенціалів, наявність діагностичних процедур, необхідних для вимірювання результатів, з відповідними інструментами, обґрунтованими показниками, критеріями тощо.

Нині в освіті дорослих переважно використовують дистанційний і змішаний формати освітньої взаємодії, а також розмаїття організаційних форм і методів навчання. Упровадження широкого спектру традиційних та інноваційних методів, організаційних форм навчання (семінари/вебінари,

майстер-класи, педагогічні консиліуми, конференції, форуми, ігрові форми освіти і навчання, дискусії, дебати, диспути, тренінги, аналіз історій і ситуацій, обмін досвідом, педагогічний консалтинг, креативні (творчі) групи, методи рефлексії, кейсів, проєктів, ротацій, мозковий штурм, а також баддинг, шедоунг, стретчинг, секондменд, менторинг, тьюторинг, коучинг, супервізія тощо) сприяє забезпеченню ефективності професіоналізації, спрямованої на розвиток професійної компетентності (і, зокрема, андрагогічної як її складової) цільової групи, шляхом удосконалення необхідних умінь і навичок, набуття нових знань щодо специфіки роботи з дорослою аудиторією. В освітній практиці активно використовуються й діалогові тренажери – своєрідні ігрові симулятори з розгалуженим сюжетом й озвученими діалогами для відпрацювання та доведення до автоматизму навичок комунікації, оволодіння навичками комунікації в типових ситуаціях тощо (Діалогові тренажери).

В умовах неформальної освіти значного поширення набуває використання різних форм візуалізованої інформації (Методи навчання ..., 2021): карт, схем, таблиць, графіків, діаграм; зображень, картин, замальовок, фотографій; ментальних та інтерактивних картих; відеороликів; стрічок новин або подій; зображень GIF, мемів; коміксів; креслень; віртуальних моделей різних процесів; віртуальних екскурсій; квестів, кросвордів, ребусів, пазлів тощо.

На тлі активної фази війни росії проти України навчальні, просвітницькі та інші заходи з професіоналізації педагогічного персоналу закладів вищої, післядипломної, а також інституцій неформальної освіти зреалізуються переважно у дистанційному форматі (синхронний, асинхронний режими взаємодії), а також змішаному (поєднання онлайн та офлайн (очного) форматів навчання із використанням відповідних цифрових інструментів. Так, заслуговують на увагу приклади успішних практик у сфері дистанційної освіти педагогів. Один із них – акція «Переможні обрії освіти», ініційована ЦІППО, Українським відкритим університетом післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, у рамках якої педагогам запропоновано понад 20 актуальних тем безкоштовних вебінарів для особистісного й професійного зростання (Долучайтесь до акції «Переможні обрії освіти», 2022).

3-поміж актуалітетів професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих помітно вирізняється вектор, спрямований на вивчення та подальше впровадження ідей конструктивного досвіду корпоративного навчання викладачів закладів вищої освіти в Україні. Його реалізація уможливорює: створення умов для професійного зростання, цілеспрямованість і систематичність процесу професійного розвитку, підвищення кваліфікації викладачів (Концепція ... НаУКМА, 2018); різноформатність професійного розвитку цільової групи; ознайомлення з новими підходами у навчанні й викладанні; удосконалення авторських курсів; розвиток умінь командної взаємодії, управління проєктами; удосконалення комунікації зі здобувачами освіти, адміністративним і педагогічним персоналом закладу, громадськістю тощо («Школа

професійного розвитку викладачів при НаУКМА» (Школа Професійного розвитку), «Школа професійного розвитку викладачів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка» та ін.). Інноваційною практикою стає досвід проведення конференцій з викладацької майстерності (Перша конференція, 2018).

Важливого значення набувають ініціативи громадських організацій у сфері професіоналізації андрагогів. До прикладу, в Україні зреалізовано 4-модульний тренінг з навчання керівників і педагогічного персоналу центрів освіти дорослих із використанням онлайн-інструментів, який уможливив відпрацювання принципів організації освітнього процесу в онлайн форматі, розвиток навичок створення навчальних програм на основі аналізу потреб цільової аудиторії й підтримки ефективної комунікації із дорослими учнями, опанування онлайн інструментів для мотивації учасників освітніх програм для дорослого населення (ініціатива представництва DVV International в Україні в рамках політики організації щодо реагування на кризу, спричинену поширенням COVID-19) (Тендер, 2020; #Education_vs).

Інноваційними майданчиками для організаційно-педагогічного супроводу професіоналізації андрагогів можуть стати освітні хаби. На наше переконання, не викликає сумнівів нагальність створення освітніх хабів для педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників закладів формальної і неформальної освіти (Котун, 2022; Освітній хаб..., 2022) і розширення напрямів їх діяльності. У контексті забезпечення системності професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих в Україні доцільно розвивати мережу центрів андрагогічної майстерності педагогічних, науково-педагогічних та інших категорій працівників, які функціонують у закладах формальної і неформальної освіти дорослих. Автором ініційовано створення центрів андрагогічної майстерності на базі педагогічних університетів, що є, на наше глибоке переконання, важливою інновацією у сфері професіоналізації педагогічного персоналу закладів вищої освіти. Нині Центр андрагогічної майстерності, що функціонує на базі відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, співпрацює з центрами андрагогічної майстерності, утвореними спільно з відділом андрагогіки на базі кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами ННІ педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації ВДПУ імені Михайла Коцюбинського й кафедри педагогіки, корекційної освіти та менеджменту Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського (Центр андрагогічної майстерності, 2022). Ці центри не мають статусу юридичної особи, утворені на засадах самофінансування в структурі зазначених закладів і функціонують на волонтерських засадах.

До прикладу, мета Центру андрагогічної майстерності (ВДПУ імені Михайла Коцюбинського & ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України) полягає у здійсненні діяльності, спрямованої на формування й розвиток андрагогічної майстерності, андрагогічної компетентності педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів вищої, післядипломної освіти і

наукових установ, здобувачів вищої освіти, а також у проведенні практико орієнтованих досліджень з професіоналізації педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, упровадженні одержаних результатів у практику. Співробітники Центру є безпосередніми ініціаторами, розробниками (на андрагогічних засадах) науково-методичного, психолого-педагогічного забезпечення розвитку компетентнісного потенціалу педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів вищої, післядипломної освіти і наукових установ, інституцій неформальної освіти, здобувачів вищої освіти.

Отже, на центри андрагогічної майстерності покладено створення умов для розвитку й саморозвитку андрагогічної компетентності педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів вищої, післядипломної освіти і наукових установ, майбутніх педагогів, сприяння реалізації їх інтелектуального потенціалу у сфері андрагогічно орієнтованої освітньої діяльності. Переконані в тому, що діяльність таких центрів сприятиме прискоренню розроблення та поширення програм підготовки і підвищення кваліфікації педагогічного персоналу закладів формальної і неформальної освіти дорослих, який покликаний здійснювати професійну діяльність в умовах структурних перетворень суспільства та економіки, у ситуаціях нестабільності й невизначеності.

На нашу думку, необхідно здійснювати популяризацію та впровадження у національному освітньому просторі раціональних ідей наведених вище й багатьох інших практико орієнтованих ініціатив.

Беззаперечною є перспективність упровадження відкритої системи підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах неформальної освіти із урахуванням потенціалу інформальної освіти, яка уможлиблює онлайн навчання без відриву від виконання службових обов'язків, доцільність удосконалення форм і методів навчання на основі поєднання класичних методів із сучасними інформаційними технологіями навчання задля професійного розвитку окреслених цільових груп, упровадження імерсивних технологій із використанням віртуальної (Virtual Reality, VR), доповненої (Augmented Reality, AR) і змішаної (Mixed Reality, MR) реальностей, розширення можливостей навчальних онлайн платформ, використання освітньо-просвітницького потенціалу інформальної освіти (зокрема, із залученням професійних спільнот), урізноманітнення самоосвітньої діяльності як одного з основних способів реалізації інформальної освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, методичний концепт є органічним складником професіоналізації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів формальної і неформальної освіти. Грунтуючись на результатах дослідження (Anderson & Boutelier, 2021, с. 203) зазначимо, що професіоналізацію педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів формальної і неформальної освіти вирізняє сфокусованість на процесі та контексті навчання дорослих, що передбачає створення освітнього середовища (і при цьому не обмежується ним), в якому андрагоги як категорія тих, хто навчає й водночас навчається, можуть застосовувати свої знання та досвід. На

наше переконання, гнучкість, динамічність і варіативність професіоналізації педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів формальної і неформальної освіти забезпечується завдяки функціональності, взаємозв'язку її складників – моніторингового, змістово-ресурсного й технологічного.

Переспективними напрямками подальших досліджень вважаємо вивчення зарубіжного досвіду професіоналізації андрагогів.

Література

- Аніщенко, О. В. (2022). Професіоналізація педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих: методико-технологічний аспект. Сучасні проблеми підготовки вчителя: теорія і практика: матеріали Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2021 рік (Київ, 18 – 21 квітня 2022 р.). Київ: ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. С. 24-29. URL: <http://ipood.com.ua/e-library/programi-i-zbirniki-materialiv/suchasni-problemi-pidgotovki-vchitelya-teoriya-i-praktika/>
- Аніщенко, О. В., Баніт О. В., & Піддячий В. М. (2020). Анкета «Когнітивно-змістовий компонент андрагогічної компетентності андрагогів». К.: Відділ андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України. URL: docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdH2dP_i1jvicIKm5zCA3LtcN5ETuy9hTP-L_AJbluEFWJwJQ/viewform
- Баніт, О. В. (2018). Системи професійного розвитку менеджерів у транснаціональних корпораціях: досвід Німеччини і Польщі: монографія. Київ: ДКС-Центр. 414 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710910/>
- Діалогові тренажери в медичній освіті. URL: <https://clincasequest.academy/dialogue-simulator-in-medical-education/#>
- Долучайтесь до акції «Переможні обрії освіти». (2022). ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. URL: <http://umo.edu.ua/peremozhni-obriji-osviti>
- Концепція професійного розвитку науково-педагогічних та педагогічних працівників НаУКМА. (2018, 06 червня). Додаток до наказу НаУКМА № 298. URL: https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_view/749-kontsepsiia-profesiinoho-rozvytku-naukovo-pedahohichnykh-ta-pedahohichnykh-pratsivnykiv-naukma
- Котун, К. (2022). Презентація освітнього хабу. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. URL: <http://ipood.com.ua/novini/prezentaciya-osvitnogo-habu-nstitutu/>
- Лук'янова, Л. (2018). Освітні потреби різних категорій дорослих у контексті особистісного і професійного розвитку. Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія / кол. авторів; за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид. О. О. Євенок. С. 42-67.
- Методи навчання, про які має знати кожний викладач. (2021). URL:

- <https://buki.com.ua/news/metodi-navchannya-pro-yaki-mae-znaty-kozhniy-vykladach/>
- Моніторингові дослідження. ДСЯО. (2022). URL: <https://sqe.gov.ua/diyalnist/monitoringovi-doslidzhennya/>
- Освітній Хаб. (2022). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. URL: <https://ipoodhab.com/>
- Перша конференція НаУКМА з викладацької майстерності. (2018, 08 червня). URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/3792-persha-konferentsiia-naukma-z-vykladatskoi-maisternosti>
- Порядок проведення моніторингу якості освіти. (2020, 16 січня). Наказ МОН України № 54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text>
- Смірнов, О. (2019). Виявлення потреб дорослих учасників освітнього процесу. Культура добросусідства. Батьківські збори по-новому: актуально, інтерактивно, корисно. Програма та методичні рекомендації / (редактори-укладачі: О. В. Аніщенко, М. А. Араджионі, А. І. Гусєв, В. І. Потапова). К.: ТОВ «Прометей». URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719391>
- Тендер з пошуку тренера/ів для проведення онлайн тренінгу з навчання дорослих з використанням онлайн інструментів. (2020). URL: <https://www.dvv-international.org.ua/uk/ukrajina/novini/detail/translate-to-ukrainian-tender-announcement-for-trainer-s-to-conduct-an-online-training-on-adult-learning-with-the-usage-of-online-tools>
- Центр андрагогічної майстерності. (2022). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. URL: <https://ipoodhab.com/centr-andragogichnoyi-maysternosti>
- Школа професійного розвитку викладачів при НаУКМА. (2017). URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/3409-shkola-profesiinoho-rozvytku-vykladachiv-pry-naukma>
- #Education_vs_Covid19: Центр освіти дорослих «Перший» – нові плани, нові формати. URL: http://ualc.org.ua/2020/05/16/education_vs_covid19-centr-osviti-doroslih-pershij-novi-plani-novi-formati/
- Anderson, M, Boutelier, S. (2021). Converging Andragogy With Working Adult Professionalism in Initial Teacher Preparation. *Journal of Educational Research and Practice*. 11. 1. 202–216. DOI: 10.5590/JERAP.2021.11.1.14

References (translated and transliterated)

- Anderson, M, Boutelier, S. (2021). Converging Andragogy With Working Adult Professionalism in Initial Teacher Preparation. *Journal of Educational Research and Practice*. 11. 1. 202–216. DOI: 10.5590/JERAP.2021.11.1.14 [in English].
- Anishchenko, O. V. (2022). Profesionalizatsiia pedahohichnoho personalu u sferi osvity doroslykh: metodyko-tekhnologichniy aspekt [Professionalization of teaching staff in the field of adult education: methodical and technological aspect]. *Suchasni problemy pidhotovky vchytelia: teoriia i praktyka: materialy Zvitnoi naukovy-praktychnoi konferentsii Instytutu pedahohichnoi*

- osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy za 2021 rik (Kyiv, 18 – 21 kvitnia 2022 r.). Kyiv: IPOOD imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy, 2022. S. 24-29. [in Ukrainian].
- Anishchenko, O. V., Banit O. V., Pidliachyi V. M. (2020). Anketa «Kohnityvno-zmistovyi komponent andrahohichnoi kompetentnosti andrahohiv». K.: Vidil andrahohiky IPOOD imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
- Banit, O. V. (2018). Systemy profesiinoho rozvytku menedzheriv u transnatsionalnykh korporatsiiakh: dosvid Nimechchyny i Polshchi [Systems of professional development of managers in transnational corporations: the experience of Germany and Poland]: monohrafiia. Kyiv: DKS-Tsentr. 414 s. [in Ukrainian].
- Dialohovi trenazhery v medychnii osviti [Dialogue simulators in medical education]. <https://clincasequest.academy/dialogue-simulator-in-medical-education/#>
- Doluchaitesia do aksii «Peremozhni obrii osvity» [Join the action "Victorious Horizons of Education"]. (2022). DZVO «Univertsitet menedzhmentu osvity» NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Kontsepsiia profesiinoho rozvytku naukovo-hodochichnykh ta pedahohichnykh pratsivnykiv NaUKMA [The concept of professional development of scientific-pedagogical and pedagogical workers]. (2018, 06 chervnia). dodatok do nakazu NaUKMA № 298 [in Ukrainian].
- Kotun, K. (2022). Prezentatsiia osvitnoho khabu [Presentation of the educational hub]. Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Lukianova, L. (2018). Osvitni potreby riznykh katehoriï doroslykh u konteksti osobystisnoho i profesiinoho rozvytku [Educational needs of different categories of adults in the context of personal and professional development]. Profesiina osvita: andrahohichnyi pidkhid: monohrafiia / kol. avtoriv; za red. O.A. Dubaseniuk. Zhytomyr: Vyd. O. O. Yevenok. S. 42-67 [in Ukrainian].
- Metody navchannia, pro yaki maie znaty kozhnyi vykladach [Teaching methods that every teacher should know about]. (2021). [in Ukrainian].
- Monitorynhovi doslidzhennia [Monitoring studies]. (2022). DSIaO. [in Ukrainian].
- Osvitnii khab [Educational hub]. (2022). Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
- Persha konferentsiia z vykladatskoï maïsternosti [The first conference on teaching skills]. NaUKMA. (2018, 08 chervnia). [in Ukrainian].
- Poriadok provedennia monitorynhu yakosti osvity [The procedure for monitoring the quality of education]. (2020, 16 sichnia). Nakaz MON Ukrainy № 54 [in Ukrainian].
- Smirnov, O. (2019). Vyiavlennia potreb doroslykh uchasnykiv osvitnoho protsesu. Kultura dobrosusidstva [The procedure for monitoring the quality of education]. Batkivski zbory po-novomu: aktualno, interaktyvno, korysno. Prohrama ta metodychni rekomendatsii / (redaktoři-ukladachi: O. V. Anishchenko, M. A. Aradzhyoni, A. I. Husiev, V. I. Potapova). K.: TOV «Prometei» [in Ukrainian].
- Tender z poshuku trenera/iv dlia provedennia onlain treninhu z navchannia doroslykh z vykorystanniam onlain instrumentiv [Tender for the search of a trainer/s to conduct online training for adult education using online tools]. (2020). [in Ukrainian].

#Education_vs_Covid19: Центр освіти дорослих «Перший» – нові плани, нові формати [Center for adult education "Pershiy" – new plans, new formats]. [in Ukrainian].

УДК 378.7+374.7(4)

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(22\).2022.37-48](https://doi.org/10.35387/od.2(22).2022.37-48)

Бабушко Світлана Ростиславівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри туризму Національного університету фізичного виховання і спорту України

Babushko Svitlana – Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Head of Tourism Department at National University of Ukraine on Physical Education and Sport

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8348-5936>
E-mail: babushko64sr@gmail.com

Соловей Мирослав Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-виховної роботи Київського національного лінгвістичного університету

Solovei Myroslav – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Academic Affairs, Kyiv National Linguistic University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8380-3674>
E-mail: mir.solovei@gmail.com

Соловей Людмила Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови та комунікації Київського університету імені Бориса Грінченка

Solovei Liudmyla – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of English Language and Communication Department, Borys Grinchenko Kyiv University

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5876-3532>
E-mail: l.solovei@kubg.edu.ua

ГЕНДЕРНІ БАР'ЄРИ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ В ЄВРОПІ

Анотація. Освіта, у тому числі освіта дорослих, є ключовим чинником досягнення гендерної рівності. Гендерне рівноправ'я в освіті дорослих означає рівні можливості доступу до освіти, рівні права у всіх освітніх системах та рівні права, набуті завдяки отриманій освіті незалежно від статі. Неформальна освіта має потужний потенціал досягнення гендерного балансу. Водночас, у ній простежуються й гендерні нерівності. Метою дослідження є висвітлення тих перешкод в